

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK ÖĞRENCİLERİNİN BİR TAKIM DEĞİŞKENLER AÇISINDAN BENLİK SAYGISI İLE MESLEKİ BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Tolga ARICAK*
Bülent DİLMAÇ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi bünyesinde eğitim gören Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygıları ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaçla Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimi gören ve ulaşılabilen 139 öğrenciye Arıcak (1999) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı ve Mesleki Benlik Saygısı ölçeklerinin yanı sıra bir kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Fakat inceleme sonucunda 97 öğrencinin (50 erkek, 47 bayan) ölçeklerinin eksiksiz olduğu görülmüş ve analizler SPSS paket programında 97 öğrenci üzerinden yapılmıştır. Bulgular doğrultusunda gerekli yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Benlik Saygısı, Mesleki Benlik Saygısı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ON SELF-ESTEEM AND VOCATIONAL SELF-ESTEEM OF COUNSELING AND GUIDANCE STUDENTS

The aim of this research is to investigate self-esteem and vocational self-esteem of Counseling and Guidance students along with some variables in Marmara University, Atatürk Faculty of Education. To reach this aim, a questionnaire, Self-Esteem and Vocational Self-Esteem scales developed by Arıcak (1999) were administrated to 139 undergraduate and graduate students. However, 97 students (50 male, 47 female) completed the scales exactly. Therefore statistical analysis was done on 97 students by SPSS. The findings of research were interpreted and some suggestions were made.

Key words: Self-Esteem, Vocational Self-Esteem, Counseling and Guidance.

GİRİŞ

Meslek, bir bireyin kendini ve hayatını tanımlamasında ve anlamlandırmasında önemli bir role sahiptir. Birey, mesleği vasıtasıyla toplum içinde bir yer edinir, geçimini sağlar ve geleceğini bu temel üzerine inşa eder. Meslek, bireyin kişiliğini ciddi anlamda etkiler. Benlik sistemiyle uyumlu bir meslek, benliği güçlendirirken; benlik sistemiyle uyumsuz bir meslek, birey için ciddi sıkıntılar yaratabilmektedir. Yine benliğiyle uyumlu bir mesleği icra eden bireylerin mesleklerinde daha başarılı ve verimli olmaları beklenirken; benliğiyle uyumsuz bir mesleği icra eden bireylerin çatışma ve doyumumsuzluk yaşama olasılıkları oldukça yüksektir (Super&Bohn, 1970).

Super ve Bohn'a (1970: 75~77) göre meslek, bireyin yaşam sürecini ve yaşamdan aldığı doyumu doğrudan etkiler. Bireyin yaşamına anlam katan önemli bir olgudur. Maslow (1971: 192), kendini gerçekleştirme sürecini yaşayan bireylerin, mesleklerini kendilerine mal ettiklerini ve mesleklerini yaşamalarının bir misyonu olarak gördüklerini ifade etmektedir.

Benlik ve mesleki benlik üzerine çalışan araştırmacılar, benlik kavramı ve mesleki benlik kavramı arasında uyum olan bireylerin daha doyumlu olduklarını bulmuşlardır. Bu araştırmacıardan Brophy (Akt: Super, 1963: 5), hemşireler üzerinde yaptığı bir araştırmada, benlik kavramı ile algılanan mesleki rol gereklilikleri arasındaki uyumun iş doyumu ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuştur. Yine Super ve Bohn (1970: 108), benlik kavramı ve mesleki rol gereklilikleri; ideal meslek kavramı ve gerekli mesleki rol; gerçek benlik kavramı ve ideal rol kavramları arasındaki uyumsuzluğun iş doyumu ile ters yönde ilişkili olduğunu belirtmiştir.

Mesleki benlik kavramı kadar önemli bir diğer kavram da mesleki benlik saygısıdır (vocational self-esteem). Mesleki benlik saygısı kısaca, bireyin tercih ettiği mesleğine ilişkin geliştirdiği değerlilik yargısıdır (Arıcak, 1999: 94). Mesleki benlik saygısı, bireyin kendi mesleğini ne kadar önemli ve değerli gördüğünü ifade eder. Öyleyse benlik saygısı (self-esteem), bireysel uyumun ve ruh sağlığının bir ön koşulu iken, mesleki benlik saygısı da mesleki uyum ve doyumun bir ön koşulu olmaktadır. Özellikle bu

* Yrd.Doç.Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Edirne.

* Öğretim Görevlisi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Konya.

meslek, diğer insanlara yardımı ve sağaltımı içeren bir psikolojik yardım hizmetiye, bu meslek üyelerinin benlik saygısı ve mesleki benlik saygılarının sağlıklı düzeyde olması daha da önemli olmaktadır.

İşte bu çalışmada, psikolojik yardım hizmetlerine aday psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece bu çalışma, aday psikolojik danışmanların, seçmiş oldukları mesleğin farklı eğitim düzeylerinde kendilerine ve mesleklerine bakışları hakkında bir fikir sahibi olmamıza katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi bünyesinde eğitim gören Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygıları ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaçla şu alt problemlere yanıt aranması amaçlanmıştır:

1. Cinsiyete göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Cinsiyete göre mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sınıf düzeylerine göre mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olanlar ile memnun olmayanların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olanlar ile memnun olmayanların mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğrencilerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, koruyucu ruh sağlığı mesleklerinden biri olan psikolojik danışma ve rehberlik alanında eğitim gören öğrencilerin mesleki benlik saygısı (mesleki benlik kavramından farklı olarak) düzeylerini inceleyen nadir çalışmalardan biridir. Türkiye’de Atıcı ve arkadaşlarının (2002) Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir araştırma dışında yayınlanmış bir başka araştırmaya rastlanmamıştır. Yine ERIC bünyesinde yapılan taramalarda da bu bağlamda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla araştırmanın alana bir katkı sağlaması umulmaktadır.

Araştırmanın Sayıtlısı

Araştırmaya katılan ve yanıtları analize alınan öğrencilerin ölçme araçlarına vermiş oldukları yanıtlar samimi ve doğrudur.

YÖNTEM

Bu çalışma, ilişkisel tarama türünde bir araştırmadır. Bu yönüyle önceden belirlenmiş alt amaçlar doğrultusunda bir takım değişkenler arasında ilişki ve farklılıklar betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü lisans ve yüksek lisans öğrencileridir. Örneklem ise evrenin çok geniş olmamasından dolayı ulaşılabilen tüm PDR lisans ve yüksek lisans öğrencileri olarak kabul edilmiştir. Uygulama ders saatlerine denk getirilmiş ve toplam 139 öğrenciye ulaşılmıştır. Uygulama sonrası ölçme araçları incelendiğinde sadece 97 öğrencinin ölçme araçlarını eksiksiz doldurduğu görülmüş ve analize bu 97 öğrencinin verileri alınmıştır.

Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları

Bu araştırmada Arıca (1999) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı ölçeği ve Mesleki Benlik Saygısı ölçeği ile bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Arıca (1999:110-120) tarafından geliştirilen Benlik Saygısı (Self-Esteem) ölçeği 32 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .90 (n=152), test-tekrar test güvenirlik katsayısı .70’dir (n=92, p<.01). Ölçeğin kapsam geçerliliği dokuz farklı üniversiteden 34 uzmanın görüşü ile sağlanmıştır. Yapı geçerliliğini test etmek için faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile benzer ölçekler geçerlilik katsayısı ise .69 (n=92, p<.01) olarak bulunmuştur.

Yine Arıca (1999:120-129) tarafından geliştirilen Mesleki Benlik Saygısı (Vocational Self-Esteem) ölçeği 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .93 (n=152), test-tekrar test güvenirlik katsayısı .90’dir (n=92, p<.01). Ölçeğin kapsam geçerliliği dokuz farklı üniversiteden 34 uzmanın görüşü ile sağlanmıştır. Yapı geçerliliğini test etmek için ise faktör analizi tekniği kullanılmıştır.

Öğrenciler hakkındaki bir takım kişisel değişkenleri belirlemek için ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yedi soruluk kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve İstatistiksel Analizler

Veriler, 2001-2002 öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. Uygulamadan sonra eksiksiz yanıtlandığı belirlenen ölçme araçları SPSS paket programına girilmiş ve alt amaçlar doğrultusunda analizleri yapılmıştır. Öğrenciler hakkındaki bazı kişisel bilgiler frekans ve yüzde olarak sunulmuş; iki sürekli değişken arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon tekniği ile, iki grup dağılımı arasındaki farka ise bağımsız grup t-testi ile bakılmıştır. İki gruptan fazla grup dağılımı arasındaki farkı test ederken ise alt gruplardaki kişi sayısının az olması ve normal dağılım göstermemeleri nedeni ile non-parametrik bir teknik olan Kruskal-Wallis tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Öncelikle araştırmaya katılan öğrenciler hakkındaki bir takım bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1
Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	%
Erkek	50	51.5
Bayan	47	48.5
Toplam	97	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %51.5’i erkek, %48.5’i bayandır.

Tablo 2
Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

	Frekans	%
1.Sınıf	22	22.7
2.Sınıf	26	26.7
3.Sınıf	15	15.5
4.Sınıf	26	26.8
Yüksek Lisans	8	8.2
Toplam	97	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %22.7’si birinci sınıf, %26.7’si ikinci sınıf, %15.5’i üçüncü sınıf, %26.8’i dördüncü sınıf ve % 8.2’si yüksek lisans öğrencisidir.

Tablo 3
Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu

	Frekans	%	Yığılmalı %
Okur-Yazar Değil	22	22.7	22.7
Okur Yazar	12	12.4	35.1
İlkokul	41	42.3	77.3
Ortaokul	2	2.1	79.4
Lise	8	8.2	87.6
Yüksekokul	5	5.2	92.8
Üniversite	7	7.2	100
Toplam	97	100	

Tablo 3’te de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin % 22.7’si okur-yazar değildir. %12.4’ü okur-yazar olup, sadece %44.4’ü sekiz yıllık bir eğitimden geçmiştir. Lise ve üstü eğitim alan anne sayısı ise grubun %20.6’sını oluşturmaktadır.

Tablo 4
Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu

	Frekans	%	Yığılmalı %
Okur-Yazar Değil	3	3.1	3.1
Okur Yazar	7	7.2	10.3

İlkokul	38	39.2	49.5
Ortaokul	7	7.2	56.7
Lise	14	14.4	71.1
Yüksekokul	5	5.2	76.3
Üniversite	19	19.6	95.9
Yanıtız	4	4.1	100
Toplam	97	100	

Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının %3.1'i okur-yazar değildir. %7.2'si okur-yazar olup, sadece %46.4'ü sekiz yıllık bir eğitimden geçmiştir. Lise ve üstü eğitim alan baba sayısı ise grubun %39.2'sini oluşturmaktadır. Annelere ilişkin bulgularla karşılaştırıldığında bu sonuçların daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 5
Öğrencilerin ÖSYM Sınavında PDR Bölümünü Tercih Sıralaması

	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
1. Tercih	36	37.1
2-5. Tercih	40	41.2
6-9. Tercih	14	14.5
10. Tercih ve üstü	6	6.2
Yanıtız	1	1.0
Toplam	97	100

Tablo 5'te öğrencilerin PDR bölümünü tercih sıralamasına bakıldığında bu bölümü ilk sırada tercih edenlerin %37.1 oranında olduğu görülmektedir. İki ve dokuz arası sıralarda tercih edenlerin oranı ise %55.7'dir. Bu oranlar Tablo 6 ile birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin büyük bir oranının bu bölüme isteyerek geldiklerini göstermektedir. Bu bölümü 10 ve üstü sırada tercih edenlerin oranının ise sadece % 6.2 olduğu görülmektedir.

Tablo 6
Öğrencilerin PDR Bölümünü Seçme Kararında Rol Oynayan En Önemli Faktör

	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
Kendim	61	62.9
Yakın Çevrem	22	22.7
Rehberlik Servisi	10	10.3
Rasgele	4	4.1
Toplam	97	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin %62.9'u bu bölümü tercih ederken rol oynayan en önemli faktörün kendileri olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu Tablo 5'teki bulgular ile uygunluk göstermektedir. Yakın çevrenin etkisi ile karar verenler %22.7, Rehberlik Servisinin yardımı ile karar verenler %10.3 ve rasgele tercih edenler ise %4.1 oranındadır.

Tablo 7
Cinsiyete Göre Öğrencilerin Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki Farkı
Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t-Testi

	<i>N</i>	<i>$\bar{X}$</i>	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	50	121.18	15.70	95	-3.16	.002
Bayan	47	131.17	15.42			

Tablo 7'ye bakıldığında bayan öğrencilerin benlik saygısı puanlarının ortalamasının 131.17, erkek öğrencilerin benlik saygısı puanlarının ortalamasının ise 121.18 olduğu görülmektedir. İki dağılım arasındaki farkı test etmek için yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Bu bulgu cinsiyete göre benlik saygısını inceleyen bazı araştırmalar ile çelişmektedir. Örneğin, Parker ve arkadaşlarının (1999), Chubb ve Fertman'ın (1997) yapmış oldukları araştırmalarda erkeklerin bayanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Fakat bu çalışmalar psikoloji ya da

danışmanlık alanında eğitim gören bireyler için yapılmış çalışmalar değildir. Bununla birlikte Hayes ve arkadaşları (1999:7) ile Watkins ve arkadaşlarının (1996:324) yapmış oldukları çalışmalarda ise erkek ve kadın arasında benlik saygısı açısından bir farka rastlanmamıştır. Bu çalışmada bayanların erkeklere göre daha yüksek benlik saygısına sahip olmalarının nedeni, Türk toplumu için bayanların bu meslek alanında bulunmaktan dolayı erkeklerin beklentilerine göre daha fazla statü ve önemli rol sahibi olmaları şeklinde açıklanabilir.

Tablo 8
Cinsiyete Göre Öğrencilerin Mesleki Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki Farkı Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t-Testi

	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Erkek	50	117.16	18.61	95	-2.88	.005
Bayan	47	127.57	16.91			

Tablo 8'e bakıldığında bayan öğrencilerin mesleki benlik saygısı puanlarının ortalamasının 127.57, erkek öğrencilerin benlik saygısı puanlarının ortalamasının ise 117.16 olduğu görülmektedir. İki dağılım arasındaki farkı test etmek için yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek benlik saygısı ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Tablo 7'de de benzer bir bulgu söz konusudur. Tablo 7 için sunulan yoruma ek olarak burada, bayanların kendi cinslerine özgü bir takım olumlu özelliklerin (Türk toplumunda erkeklere göre bayanların daha empatik olması, şefkat gösterme, sevecenlik gibi özelliklere sahip olmaları) danışmanlık mesleğinin rol örüntüleriyle örtüşmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte Healy ve arkadaşlarının (1987) farklı branşlardaki üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir çalışmada mesleki benlik saygısı (career self-esteem) açısından cinsiyetler arası bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 9
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Mesleki Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki Farkı Test Etmek için Yapılan Kruskal-Wallis Testi

	N	Derece (Rank) Ortalaması	sd	χ^2	p
1. Sınıf	22	57.25	4	10.49	.033
2. Sınıf	26	39.92			
3. Sınıf	15	59.63			
4. Sınıf	26	41.02			
Yüksek Lisans	8	61.81			

Tablo 9'a bakıldığında sınıf düzeylerine göre mesleki benlik saygısı derece ortalamaları arasında anlamlı bir farkın bulunduğu görülmektedir. En yüksek mesleki benlik saygısı ortalamasına sahip grubun yüksek lisans öğrencileri olduğu (61.81), en düşük ortalamaya sahip grubun ise ikinci sınıf öğrencileri olduğu (39.92) görülmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin (41.02), birinci (57.25) ve üçüncü (59.63) sınıf öğrencilerine göre daha düşük bir derece ortalamasına sahip olması, mezuniyet aşamasında olan son sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasına ilişkin statü ve iş olanakları konusundaki kaygıları dolayısıyla olduğu düşünülebilir. Nitekim derece ortalamasının mezun olmuş yüksek lisans grubunda en yüksek düzeyde olması bu sonucu daha iyi açıklamaktadır ve mesleki benlik saygısının bu grupta daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Benzer şekilde Healy ve arkadaşlarının (1987) farklı branşlardaki üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları bir çalışmada üst sınıftaki öğrencilerin alt sınıftaki öğrencilere göre daha yüksek mesleki benlik saygısına (career self-esteem) sahip oldukları bulunmuştur.

Tablo 10
PDR Bölümünde Eğitim Görmekten Memnun Olup Olmama Durumuna Göre Öğrencilerin Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki Farkı Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t-Testi

	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Memnunum	85	127.46	15.83	95	2.37	.020
Memnun Değilim	12	115.83	16.42			

Tablo 10'a bakıldığında PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olan öğrencilerin benlik saygısı ortalaması (127.46), memnun olmayan öğrencilerin ortalamasından (115.83) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu, tablo 11 ve 12'deki bulgularla birlikte değerlendirildiğinde benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı arasındaki ilişkiyi çağrıştırmaktadır.

Tablo 11

PDR Bölümünde Eğitim Görmekten Memnun Olup Olmama Durumuna Göre Öğrencilerin Mesleki Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki Farkı Test Etmek için Yapılan Bağımsız Grup t-Testi

	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Memnunum	85	125.40	16.07	95	5.86	.001
Memnun Değilim	12	99.58	19.20			

Tablo 11'e bakıldığında PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olan öğrencilerin mesleki benlik saygısı ortalaması (125.40), memnun olmayan öğrencilerin ortalamasından (99.58) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Doğal olarak memnun olmadığı bir alanda eğitim gören kişinin o mesleğe ilişkin saygısının da düşük olması beklenen bir sonuçtur.

Tablo 12

PDR Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Mesleki Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Test Etmek için Yapılan Pearson Korelasyon Katsayısının Hesaplanması

	N	r	p
Benlik Saygısı-Mesleki Benlik Saygısı İlişkisi	97	.47	.001

Tablo 12'de görüldüğü gibi PDR öğrencilerinin geneli açısından benlik saygısı düzeyleri ile mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Her ne kadar bu iki özellik her zaman birbiriyile yüksek bir ilişki göstermiyor olsa da (bkz. Arıca, 1999) PDR öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bu mesleği kendi istekleriyle tercih etmiş olmaları (bkz. tablo 6) ve bu bölümde eğitim görmekten memnun olmaları (bkz. tablo 11) dolayısıyla bu bulgu beklenen bir sonuç olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bulgular incelendiğinde bayan öğrencilerin erkek öğrencilere göre, PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olanların olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür. Yine bayanların erkeklere göre, yüksek lisans öğrencilerinin lisans öğrencilerine göre, PDR bölümünde eğitim görmekten memnun olanların olmayanlara göre mesleki benlik saygısı düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda tüm öğrencilerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak bu çalışma, bu konuyla ilgili ilk çalışmalardan biri olup, daha genellenebilir sonuçlar için farklı üniversitelerin PDR bölümlerinde eğitim gören öğrenciler üzerinde de tekrarlanmalıdır. Hatta alanda çalışan psikolojik danışmanlar üzerinde de araştırmalar yapılmak suretiyle aday danışmanlarla aralarındaki farklar incelenmelidir.

KAYNAKÇA

Arıca, O.Tolga (1999). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Atıcı, Meral; Ragıp Özyürek; Sabahattin Çam (2002). *Danışman Adaylarının Yetkinlik Beklentisi ve Mesleki Benlik Saygısına Uygulama Çalışmalarının Etkisi*. XI. Eğitim Bilimleri Kongresi, Yakın Doğu Üniversitesi, 23-26 Ekim 2002, KKTC, Lefkoşa.

Chubb, Nancy & Carl Fertman (1997). *Adolescent Self-Esteem and Locus of Control: A Longitudinal Study of Gender and Age Differences*. Adolescence, v32, 125, p113-130.

Hayes, Sean; Peter Crocker; Kent Kowalski (1999). *Gender Differences in Physical Self-Perceptions, Global Self-Esteem and Physical Activity: Evaluation of the Physical Self-Perception Profile Model*. Journal of Sport Behavior, v22, n1, p1-14.

Healy, Charles & Others (1987). *Age and Grade Differences in Career Development among Community College Students*. Review of Higher Education, v10, n3, p247-258.

Maslow, Abraham. *The Farther Reaches of Human Nature*. New York: The Viking Press, 1971.

Parker, Keith; Suzanne Ortega; Malinda Hill (1999). *Gender Differences in Self-Esteem: The Impact of Religious, Sociodemographic and Familial Factors among Black Americans*. Challenge: A Journal of Research on African American Men, v10, n2, p37-53.

Super, Donald E. ve Diğerleri. *Career Development: Self-Concept Theory*. New York: Columbia University Teachers College Press, 1963.

Super, Donald E. & Martin J. Bohn. *Occupational Psychology*. London: Tavistock Publications, 1970.

Watkins, David; Adebawale Akande; Christopher Cheng; Murari Regmi (1996). *Culture and Gender Differences in the Self-Esteem of College Students: A Four-Country Comparision*. Social Behavior and Personality, v24, n4, p321-328.